

انواع شرکت ها :

۱. شرکت سهامی عام

شرکت سهامی عام، شرکتی است بازرگانی (ولو اینکه موضوع عملیات آن، امور بازرگانی نباشد) که سرمایه‌ی آن به سهام تقسیم شده و بخشی از این سرمایه از طریق **فروش سهام به مردم** تأمین می‌شود؛ به این صورت که مؤسسان شرکت می‌توانند برای تشکیل سرمایه‌ی شرکت، با انتشار اوراق پذیره‌نویسی، اشخاص ثالث یعنی مردم را در تأمین سرمایه سهیم کنند. در شرکت سهامی عام، **تعداد سهامداران نباید از پنج نفر کمتر باشد** و **مسئولیت سهامداران، محدود به مبلغ اسمی سهام آنهاست** به این معنا که در آن شرکا تا میزانی که سهم قبول کرده‌اند، مسئول هستند و اضافه بر آن مسئولیتی ندارند و اگر شرکت به نحوی متضرر گردید که مبلغی هم بدهکار شد، صاحبان سهام ملزم به پرداخت دیون شرکت نخواهند بود. مثلاً شرکتی که سرمایه‌ی آن دو میلیون ریال است اگر ورشکست شود به نحوی که پانصد هزار ریال کسر بیاورد، طلبکاران حق مطالبه از شرکا را نخواهند داشت زیرا شخصیت و اعتبار شرکا به هیچ وجه در شرکت دخالتی ندارد. در این شرکت، عبارت «سهامی عام» باید قبل از نام شرکت یا بعد از آن، بدون فاصله با نام شرکت در کلیه‌ی اوراق و اطلاعیه‌ها و آگهی‌های شرکت به طور روشن و خوانا قید شود.

۲. شرکت سهامی خاص

شرکت سهامی خاص شرکتی است که **تمام سرمایه‌ی آن توسط مؤسسین شرکت** تأمین شده است. این شرکت از حداقل سه **شریک** تشکیل می‌شود و ویژگی بارز این است که **صاحبان سرمایه، که به سهامدار تعبیر می‌شوند، دارای اوراق سهم هستند نه اینکه سهم‌الشرکه داشته باشند.** در این نوع شرکت، سرمایه به سهام مساوی تقسیم شده و هر شریک مالک تعدادی از این سهام است. در چنین صورتی، هر یک از شرکا، مالک تعدادی سهم است و می‌تواند تعدادی از آنها را به کسانی که می‌خواهد منتقل کند. علی‌الاصول، این انتقال آزاد است و این امر، از دیگر خصایص عمده شرکت سهامی خاص به شمار می‌رود. شرکت سهامی خاص دو ویژگی دیگر نیز دارد. اول اینکه در آن، **مسئولیت سهامداران محدود به مقدار سهام آنهاست، چیزی که در مورد شرکت با مسئولیت محدود نیز صادق است؛ دوم اینکه مؤسسان شرکت، یعنی شرکای اولیه آن، نمی‌توانند با پذیره‌نویسی، یعنی با مراجعه به عموم مردم، سرمایه شرکت را تأمین کنند** و آوندگان سرمایه فقط خود مؤسسان هستند پس در این شرکت، صدور اعلامیه‌ی پذیره‌نویسی وجود ندارد. نکته‌ی قابل توجه آن است که **سرمایه‌ی شرکت سهامی خاص نباید کمتر از یک میلیون ریال باشد.** در صورتی‌که به عللی سرمایه‌ی شرکت تقلیل پیدا کند، باید شرکا در ظرف یک سال آن را جبران کنند و در غیر این صورت شرکت را به نوع دیگری از شرکت‌ها از قبیل «با مسئولیت محدود» یا «تضامنی» تبدیل کنند.

۳. شرکت با مسئولیت محدود

این شرکت نیز از حداقل دو شریک تشکیل می‌شود؛ ولی در آن، برخلاف شرکت‌های تضامنی و نسبی، مسئولیت شرکا در قبال طلبکاران شرکت محدود به آورده‌ی آنها در شرکت است پس شرکت با مسئولیت محدود این امتیاز عمده را برای شرکا دارد که مسئولیت آنها را در عملیات شرکت محدود به آورده‌ی آنها در شرکت می‌کند. در مثال بالا، اگر دارایی شرکت با مسئولیت محدود ۱۰۰ هزار ریال باشد و برای پرداخت طلب طلبکاران کافی نباشد، طلبکاران بابت باقی‌مانده‌ی طلب خود، یعنی ۲۰ هزار ریال دیگر، نسبت به دارایی شخصی شرکا حقی نخواهند داشت. وجوه مشترک این شرکت با شرکت‌های تضامنی و نسبی این است که اولاً سرمایه‌ی شرکت به صورت سهام نیست، بلکه هر شریکی درصدی از سرمایه را مالک است که از آن به سهم‌الشرکه تعبیر می‌شود؛ ثانیاً سهم‌الشرکه را نمی‌توان بدون رضایت سایر شرکا به دیگران منتقل کرد.

تشکیل شرکت با مسئولیت محدود بسیار ساده‌تر از تشکیل شرکت سهامی و حتی شرکت سهامی خاص است. کافی است که دو نفر شریک وجود داشته باشند تا شرکت، با جمع شرایط دیگر، تشکیل شود. اداره کردن شرکت با مسئولیت محدود نیز آسان‌تر است و معمولاً توسط یک یا دو مدیر انجام می‌شود؛ در حالی شرکت سهامی لااقل باید یک هیئت مدیره‌ی سه نفره داشته باشد. در شرکت با مسئولیت محدود، نهاد کنترل‌کننده وجود ندارد، مگر آنکه تعداد شرکا از دوازده نفر بیشتر باشد که در این صورت، تشکیل یک هیئت نظار یا هیئت بازرسان ضروری است.

۴. شرکت نسبی

شرکت نسبی شرکتی است که برای امور تجاری تحت عنوان اسم مخصوصی بین دو یا چند نفر تشکیل و مسئولیت هریک از شرکا به نسبت سرمایه‌ای است که در شرکت گذاشته‌اند. شرکت نسبی از جنبه‌های مختلف مانند شرکت تضامنی است؛ ولی برخلاف شرکت اخیر، مسئولیت شرکای شرکت به نسبت مالکیت آنها در سرمایه‌ی شرکت تعیین می‌شود. برای مثال، هرگاه شرکت، چهار نفر شریک داشته باشد و هر یک از شرکا، مالک یک چهارم سرمایه‌ی شرکت باشند، هر شریکی باید یک چهارم از طلب طلبکاران شرکت را بپردازد. اگر طلبکاران به شرکت مراجعه کنند و شرکت قادر به پرداخت تمامی دیون خود به طلبکاران نباشد، طلبکاران می‌توانند بقیه‌ی طلب خود از شرکت را از شرکا بگیرند؛ اما چون مسئولیت شرکا تضامنی نیست، طلبکاران فقط یک چهارم از مطالبات خود را از هر شریک می‌گیرند و برای سه چهارم دیگر باید به سه شریک دیگر مراجعه کنند. برای نمونه، اگر سرمایه‌ی شرکت ۱۰۰ هزار ریال و سهم‌الشرکه‌ی هر شریک ۲۵ هزار ریال باشد، هرگاه دارایی شرکت حین تقاضای طلبکاران فقط ۱۰۰ هزار ریال، اما طلب طلبکاران ۱۲۰ هزار ریال باشد، طلبکاران بابت ۲۰ هزار ریال باقی‌مانده از طلب خود - که شرکت قادر به پرداخت آن نبوده است - میتوانند به هر شریک فقط تا سقف ۵ هزار ریال مراجعه کنند که این مقدار را هر شریک باید از دارایی شخصی خود پرداخت کند.

۵. شرکت تضامنی :

تعداد حداقل شرکا در این شرکت ۲ نفر است که هر دو «شریک ضامن» نام می‌گیرند. خصوصیت تعهد شرکای ضامن این است که هر یک از آنان مسئول پرداخت تمام طلب شرکت در مقابل طلبکاران است و مسئولیتش به آورده‌ای که به شرکت آورده، محدود نمی‌شود به عبارت دیگر اگر دارایی شرکت برای تأدیه تمام قروض شرکت ناکافی باشد، هر یک از شرکا مسئول پرداخت تمام قروض است در نتیجه باید اذعان داشت که مسئولیت شریک علاوه بر اینکه شخصی است، تضامنی نیز هست یعنی هر شریک مسئول پرداخت تمام دیون شرکت است. اگر طلبکاران شرکت تضامنی نتوانند با مراجعه به شرکت، طلب خود را دریافت کنند، می‌توانند پس از انحلال شرکت به شریک مراجعه کنند و شریک باید از دارایی شخصی خود طلب طلبکاران را بپردازد؛ کافی است که شخص ثابت کند طلبکار شرکت بوده و طلبش پرداخت نشده تا بتواند پس از انحلال شرکت به‌طور مستقیم به شرکا مراجعه کند.

۶ و ۷. شرکت‌های مختلط:

گاهی در عمل دیده می‌شود که شرکت‌های سرمایه‌ای یعنی شرکت‌های سهامی یا شرکت مسئولیت محدود با شرکت‌های ضمانتی یعنی هر یک از شرکت‌های تضامنی یا نسبی، با یکدیگر مخلوط شده و نوع دیگری از شرکت پیدا می‌شود. به این طریق که یک یا چند شریک ضامن و یک یا چند شریک که مسئولیت آنها محدود است هر دو در شرکت واحدی دارای سهم می‌شوند.

بیشتر در مواردی که تاجری احتیاج به پول دارد و نمی‌خواهد قرض کند چند شریک در شرکت خود وارد می‌کند و مسئولیت آنها را به میزان سرمایه‌ی محدود می‌سازد و خود تمام تعهدات شرکت را ضمانت می‌کند. بنابراین اگر بعد از ادای دین از سرمایه‌ی شرکت، چیزی از قروض باقی مانده باشد شریک یا شرکای ضامن متضامناً مسئول پرداخت هستند، و به شرکایی که مسئولیت محدودی به میزان سرمایه دارند ارتباط پیدا نمی‌کند.

انواع شرکت‌های مختلط:

- **شرکت مختلط غیرسهامی:** در آن شرکاء ضامن با شرکاء با مسئولیت محدود هر دو جمع می‌شوند و شرکاء ضامن به طریق شرکت تضامنی و شرکاء دیگر به طریق شرکت با مسئولیت محدود رفتار می‌نمایند.
- **شرکت مختلط سهامی:** این نوع شرکت از شرکت تضامنی و سهامی خاص تشکیل شده است؛ دارای دوگونه از شرکاء است: یک یا چند نفر از شرکا که در مقابل طلبکاران و سایر اشخاص دارای مسوولیت تضامنی هستند و عده دیگری از شرکاء که سهامدار نام می‌گیرند و مسوولیتشان محدود به آورده‌شان است. در این شرکت سرمایه به سهام تقسیم شده است، شرکای سهامدار حق مدیریت بر شرکت را ندارند و مدیریت شرکت برعهده شرکاء ضامن قرار می‌گیرد.

۸. شرکت‌های تعاونی :

نوع دیگری از شرکت‌های تجاری که سرمایه و ضمانت شرکا در آن تأثیر زیادی ندارد بلکه تعداد شرکا و اکثریت آنها مؤثر است شرکت‌های تعاونی هستند. شرکت‌های تعاونی -در یک تقسیم‌بندی- به دو دسته‌ی تجاری و غیرتجاری تقسیم می‌شوند: به این معنا که اگر موضوع فعالیت‌شان تجاری باشد، شرکت تعاونی نیز تجاری تلقی می‌شود و بالعکس اگر موضوع فعالیت‌شان غیرتجاری باشد، شرکت تعاونی نیز غیرتجاری تلقی می‌شود. این شرکت‌ها انحصاراً تابع قانون بخش تعاونی هستند و تنها تصفیه هنگام انحلال شرکت تابع مقررات تصفیه در قانون تجارت است.

قانون تعریفی از شرکت‌های تعاونی بیان نکرده است اما در واقع شرکت تعاونی را هنوز هم می‌توان شرکتی تلقی کرد که اشخاص به منظور رفع نیازمندی‌های مشترک و بهبود وضع اقتصادی و اجتماعی خود از طریق خودیاری و کمک متقابل تشکیل می‌دهند.

شرکت تعاونی شرکتی است که به منظور بهبود وضع اقتصادی شرکا و تأمین حوائج آنها تشکیل می‌شود. بنابراین اگر وضع اقتصادی نامناسب، مخارج بالا، بازار کساد، تأمین حوائج زندگی و پیدا کردن کار دشوار باشد، اشخاصی به منظور بهبود وضع اقتصادی خود شرکتی تشکیل می‌دهند. در نتیجه‌ی تشکیل این شرکت اگر بهای اجناس گران باشد و شرکا به علت نداشتن پول نتوانند احتیاجات سالیانه‌ی خود را یک‌جا خریداری کنند و ناچار باشند مایحتاج خود را روزمره از دست سوم و چهارم به قیمت گران‌تر تهیه کنند، شرکت تعاونی با پول مختصری که هر شریک می‌پردازد و جمع مبالغ دریافتی، اشیای مورد احتیاج شرکا را از دست اول خریداری و به همان قیمت تمام شده یا سود خیلی جزئی به شرکا می‌فروشد. هرگاه کشاورزان و ارباب صنایع نتوانند کالا یا متاع خود را به علت احتیاج به پول در بازار به قیمت خوب بفروشند فرآورده‌های خود را روزانه به بهای کمتری با فروش سلف به ثمن بخش به دلالان و یا سودپرستان واگذار کنند، شرکتی تشکیل می‌دهند که آن شرکت کالای آنها را در یک محل جمع می‌کند و به قدر احتیاج روزانه به آنها پول می‌دهد. سپس کالای جمع شده را به قیمت خوب و در بازارهای دنیا می‌فروشد، و وجه آن را پس از کسر سود بسیار نازل به شرکا می‌پردازد. به اشخاص بی‌بضاعت کسی وام نمی‌دهد، و اگر بدهد با شرایط سنگینی خواهد بود. این قبیل اشخاص شرکتی تشکیل می‌دهند و با سرمایه‌ی جزئی که پرداخت می‌کنند اعتبار کافی به دست می‌آورند و هر یک از شرکا اگر احتیاجی داشت با سود ناچیزی از شرکت وام می‌گیرد. در شرکت تعاونی سرمایه و نفوذ اشخاص نقش مهمی ندارد و شرکا هر قدر سرمایه داشته باشند بیش از یک رأی نخواهند داشت و سود هم به نسبت سرمایه تقسیم نمی‌شود. در این شرکت‌ها عمده سرمایه شرکت، فعالیت اشخاص عضو است. در قانون جدید نیز بر کار اعضا تأکید فراوان شده و تنها اشخاص حقیقی و افراد فعال می‌توانند عضو شرکت تعاونی شوند. با وجود این، به دلیل تشویق افراد متخصصی که سرمایه ندارند، قانون، دولت و بانک‌ها را موظف کرده تسهیلاتی را در اختیار این افراد که تمایل به تأسیس شرکت تعاونی دارند قرار دهند.